Олімпіада з геометрії

"Те, що шукаєш, знайдеш лише обшукавши геть все."
Закон Буба

Розв'язання задач

4 клас

1. З кубиків зі стороною 1 будують піраміду. Перші верхні три шари цієї піраміди показані на рис. 1. Скільки кубиків буде використане на восьмий шар цієї піраміди?

Відповідь: 225.
***Розв'язання*.** У верхньому шарі – 1 кубик, у другому – $3\cdot3=9$, у третьому – $5\cdot5=25$, далі бачимо, що сторона шару в кубиках послідовно пробігає усі непарні числа, тобто для 8 шару це буде $2\cdot8-1=15$. Тому на цей шар піде $15\cdot15=225$ кубиків.

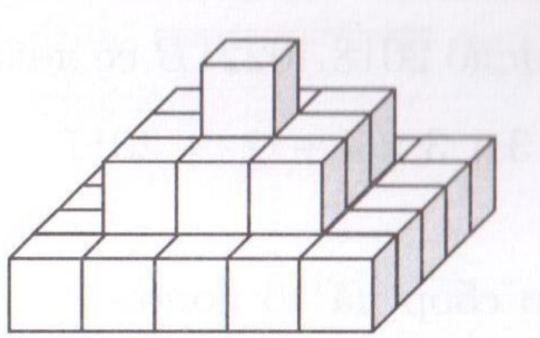

Рис. 1

2. Прямокутник з периметром 116 був розрізаний на 12 квадратів, як то показане на рис. 2. Відомо, що сірий квадрат має сторону у двічі більшою за сторону найменшого з квадратів. Чому дорівнює сторона найбільшого з квадратів?

Відповідь: 16.
***Розв'язання*.** Нехай сторона найменшого квадрата $2x$, тоді сторона дох квадратів, що під ними – $3x$, сторона двох лівих верхніх квадратів $5x$, тобто більша сторона прямокутника – $16x$. З умов задачі сторона сірого квадрату як і чотирьох йому рівних дорівнює $4x$. Таким чином менша сторона прямокутника дорівнює $13x$. Периметр прямокутника складає $2(13+16)x=58x=116 \Rightarrow x=2$. Таким чином сторона найбільшого квадрату удвічі більша за сторону сірого і дорівнює 16.

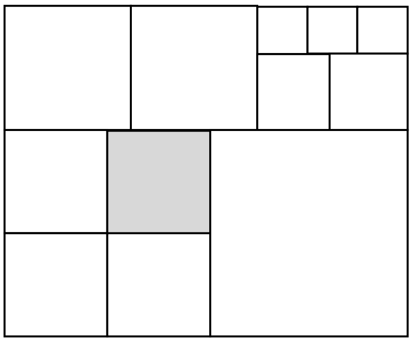

Рис. 2

3. Чотири точки лежать на одній прямій. Відстані між парами цих точок, що записані у порядку неспадання дорівнюють $3, 3, 6, x, 9, 12$. Чому може дорівнювати величина x? Якщо можливих відповідей декілька, знайдіть суму цих значень.

Відповідь: 15.
***Розв'язання*.** Нехай точки розташовані на числовій прямій, оскільки найбільша відстань 12, то вважатимемо, що серед точок є точки $O(0)$ та $A(12)$. Решта точок належать відрізку OA. Без обмеження загальності можна вважати, що $B(3)$, оскільки там є дві пари точок на відстані 3, тому принаймні одна пара має містити крайню з точок. Після розташування цих трьох точок вже маємо відстані $3, 9, 12$. Лишається $3, 6, x$.

Якщо $C(6)$, то додаються відстані $3, 6, 6$, тобто $x=6$.

Якщо $C(9)$, то додаються відстані $3, 6, 9$, тобто $x=9$.

Інших варіантів бути не може. Тому відповідь $6+9=15$.

4. Яким найменшим може бути периметр прямокутника з площею 2020, довжини сторін якого є цілими числами?

Відповідь: 242.

***Розв'язання*.** Оскільки $2020 = 2^2 \cdot 5 \cdot 101$. Можна або перебрати усі варіанти з цілими довжинами сторін, тут їх доволі небагато, або зрозуміти, що периметр буде тим меншим, чим менша різниця між сторонами того прямокутника. Це в нашому випадку досягається при сторонах 20 та 101, і дорівнює $2 \cdot (20 + 101) = 242$.

5. На площині нарисовані 10 рівних відрізків та відмітили усі їх точки перетину. Виявилося, що кожна точка перетину ділить кожний відрізок, що проходить через неї, у відношенні $3 : 4$. Яка може бути найбільша можлива кількість відмічених точок? Відміченими вважаються тільки точки перетину відрізків, кінці відрізків відміченими точками не вважаються?

Відповідь: 10.

***Розв'язання*.** На кожному з відрізків розташоване не більше двох точок. З іншого боку, кожна точка перетину належить не менше ніж двом відрізкам. Тому точ0к не більше, ніж $(10 \cdot 2) : 2 = 10$. Приклад, що 10 точок можуть бути такими на рис. 3.

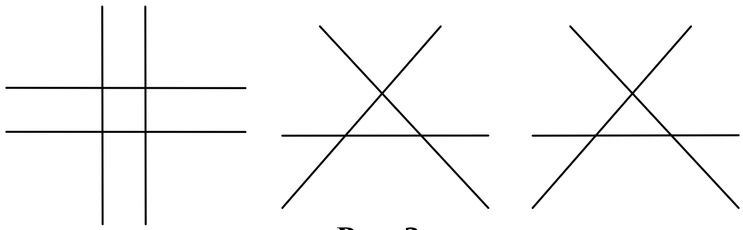

Рис. 3

5 клас

1. Точки A, B, C, D лежать на одній прямій. Відстані між ними задовольняють такі умови: $AB = 12$, $DA + DB = 16$ та $CA - CB = 2$. Якою може бути відстань CD? Якщо відстаней, що задовольняють умову є декілька, то у відповіді наведіть суму усіх таких відстаней.

Відповідь: 16.

***Розв'язання*.** Нехай точки розташовані на числовій прямій, при цьому $A(10)$ та $B(22)$. Точка D не може лежати всередині відрізку AB, бо тоді $AD + DB = 12$. Значить точка D лежить з будь-якого боку поза відрізком AB. Маємо два варіанти: $D(24)$ або $D(8)$. Для точки C єдина можливість – $C(17)$. Таким чином $CD = 7$ або $CD = 9$. Тому відповідь в задачі 16.

2. Задача № 2 за 4 клас.

3. Якою найменшою може бути площа прямокутника з периметром 2020, довжини сторін якого є цілі числа?

Відповідь: 1009.

***Розв'язання*.** Запишемо формулу для периметра прямокутника: $2 \cdot (a + b) = 2020 \Rightarrow a + b = 1010$. Можна збагнути, що чим менша різниця між сторонами, тим площа більша, або показати це простими розрахунками. Наприклад, $a < 505 < b$ та $a + b = 1010$, то площа прямокутника зі сторонами a, b дорівнює ab, а у прямокутника зі сторонами $a + 1, b - 1$ буде вже $ab+b-a-1>ab$. Таким чином шуканий прямокутник з найменшою площею має сторони 1 та 1009 і, відповідно, площу 1009.

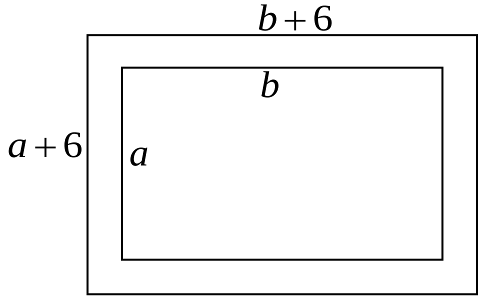

Рис. 4

4. Прямокутна рамка шириною 3 має площу 564. Знайдіть периметр внутрішнього прямокутника.

Відповідь: 176.

Розв'язання. Позначмо розміри внутрішнього прямокутника через a, b. Тоді розміри зовнішнього $a+6,\ b+6$. Тоді площа рамки складає

$$(a+6)(b+6)-ab=6(a+b)+36=564 \ \Rightarrow \ a+b=88$$
$$\Rightarrow \ P=176.$$

5. Задача № 5 за 4 клас.

6 клас

1. Задача № 2 за 4 клас.

2. Ламана складається з трьох ланок. Довжина першої ланки утроє менше від суми довжин інших двох ланок. Довжина другої ланки удвоє менше від суми довжин інших двох ланок. Довжина третьої ланки дорівнює 10. Чому дорівнює довжина усієї ламаної?

Відповідь: 24.

Розв'язання. Позначимо довжину усієї ламаної через $12x$. Тоді перша ланка має довжину $3x$, а друга ланка – $4x$. Таким чином маємо рівність: $3x+4x+10=12x \ \Rightarrow \ x=2$. Таким чином довжина ламаної $12x=24$.

3. Задача № 4 за 5 клас.

4. На площині є $N>2$ точок, жодні три з яких не лежать на одній прямій. Кожні дві з них з'єднали відрізком. Частину цих відрізків пофарбували жовтим кольором, решту (можливо жодного) – синім. Виявилося, що усі жовті відрізки утворюють замкнену ламану, що не має само перетинів, так само і усі сині відрізки. Для яких N це могло статися? У відповідь наведіть суму усіх можливих значень.

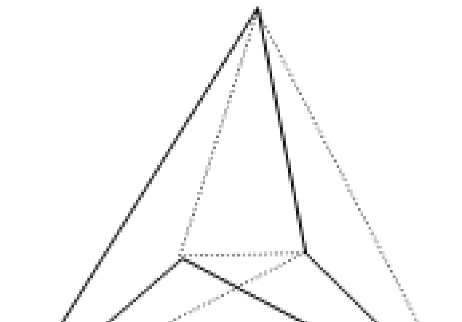

Рис. 5

Відповідь: 8.

Розв'язання. В жовтій ламаній з кожної точки виходить рівно 2 жовті відрізки, аналогічно, в синій ламаній з кожної точки виходить рівно 2 сині ланки. Таким чином з кожної точки виходять, або 2, або 4 відрізки (або 2 відрізки одного кольору, або 2 жовтих та 2 синіх). Проте, з іншого боку, з кожної точки виходить рівно $N-1$ ланка. Отже $N-1$ дорівнює або 2, або 4, таким чином N може приймати лише два значення 3 та 5. Для $N=3$ в якості прикладу можна взяти просто жовтий трикутник (всі три сторони якого жовті). Приклад для $N=5$ наведений на рис. 5.

5. У опуклому 2020-кутнику проведено декілька діагоналей. Проведена діагональ називається *гарною*, якщо вона перетинається у внутрішніх точках (точках, що відмінні від кінців діагоналей) рівно з однією з інших проведених діагоналей, не обов'язково з іншою гарною. Знайдіть найбільшу можливу кількість гарних діагоналей.

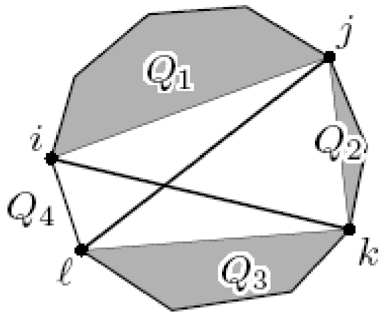

Рис. 6

Відповідь: 2018.

***Розв'язання*.** Нехай вершин многокутника n, вважатимемо, що відрізок – це 2-кутник, в якому немає діагоналей. Доведемо, що максимум гарних діагоналей може бути $n-2$ для парних та $n-3$ для непарних n. Для $n=3,\ 4$ відповідь очевидна. Нехай $n\geq 5$, позначимо наш многокутник через $P=A_1A_2\ldots A_n$. Якщо жодні дві гарні діагоналі не перетинаються, т о їх максимум можна провести $n-3$. Нехай тепер маємо дві гарні діагоналі, що перетинаються: A_iA_k та A_jA_l (рис. 6). Тоді кожна з них не перетинається з іншими проведеними діагоналями. Приберемо цю пару діагоналей. Тоді проведені діагоналі є сторонами чи діагоналями одного з чотирьох утворених многокутників $Q_1,\ Q_2,\ Q_3,\ Q_4$. Якщо деяка діагональ сторона одного з них, то вона не зможе перетинатися з іншими діагоналями, тому не є гарною.

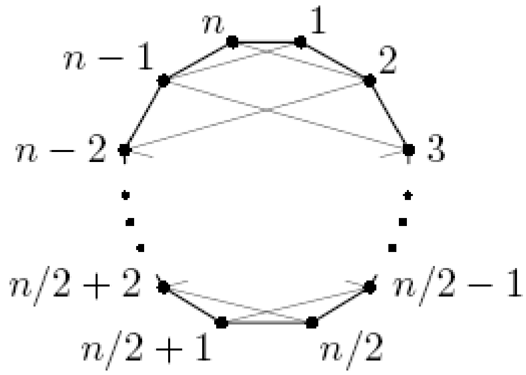

Рис. 7

За припущенням у кожному з многокутників $Q_1,\ Q_2,\ Q_3,\ Q_4$ діагоналей не більше ніж $k-2$, якщо він має k вершин.

Тоді гарних діагоналей не більше ніж:

$(k_1-2)+(k_2-2)+(k_3-2)+(k_4-2)=k_1+k_2+k_3+k_4-8$, де $k_1+k_2+k_3+k_4=n+4$,

бо суміжні вершини многокутників $Q_1,\ Q_2,\ Q_3,\ Q_4$ рахуються двічі. Додаємо дві гарні діагоналі, що ми прибрали і маємо їхню кількість $n-2$ для парного n. Для непарного n оцінка досягається аналогічно, з урахуванням того, що щонайменше один з многокутників $Q_1,\ Q_2,\ Q_3,\ Q_4$ має непарну кількість вершин.

Приклад, як провести шукані діагоналі показаний на рис. 7.

7 клас

1. Задача № 2 за 6 клас.

2. Всередині опуклого п'ятикутника $ABCDE$ вибрали точку O. Розглянемо такі 10 відрізків: AO, BO, CO, DO, EO, AB, BC, CD, DE та EA. Яка максимальна кількість з них може мати довжину 1?

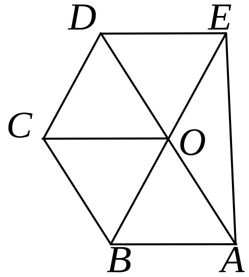

Рис. 8

Відповідь: 9.

***Розв'язання*.** Очевидно, що усі не можуть дорівнювати 1, бо інакше усі п'ять кутів з вершиною в точці O – з одного боку дорівнюють по 60°, з іншого – в сумі мають давати розгорнутий кут. Суперечність. Для 9 відрізків маємо варіант шуканого розташування точок, як на рис. 8.

3. На площині задана незамкнена ламана, що не має само перетинів, та складається з 31 ланки (сусідні ланки не лежать на одній прямій). Через кожну ланку провели пряму, що містить цю ланку. Отримали 31 пряму, деякі з яких можуть співпасти. Яка найменша кількість попарно різних прямих могла вийти?

Відповідь: 9.

Розв'язання. Окрім кінців ламаної, на ній 30 вершин, і кожна є перетином двох прямих з проведених нами. Якщо прямих не більше 8, то точок перетину не більше $\frac{1}{2}\cdot 8\cdot 7=28$ – суперечність. А приклад для 9 прямих на рис. 9.

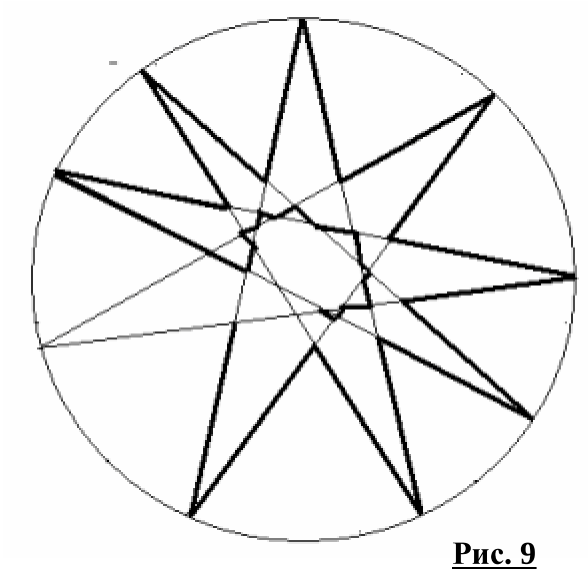

Рис. 9

4. Задача № 5 за 6 клас.

5. На гіпотенузі AC прямокутного трикутника ABC вибрана така точка D, що $BC=CD$. На катеті BC взята така точка E, що $DE=CE$. Знайдіть довжину AD, якщо відомо, що $BE=3$ та $DE=5$.

Відповідь: 2.

Розв'язання. Нехай M – середина гіпотенузи AC. Тоді $BM=AM=CM$, $\angle EDC=\angle DCE=\angle CBM$ звідки $\angle MBD=\angle BDE$ оскільки $\angle BDC=\angle DCB$ (рис. 10). Тому $\Delta MBD=\Delta BDE$ за стороною та двом прилеглим до неї кутам. Звідси $MD=BE$ та $DE=BM$. Звідси маємо, що

$$AD+BE=AD+DM=AM=BM=DE\ \Rightarrow\ AD=2.$$

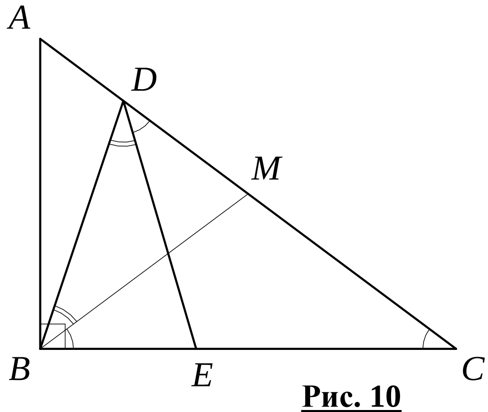

Рис. 10

<u>8 клас</u>

1. Три сторони чотирикутника рівні, кути між ними дорівнюють відповідно 90° та 150°. Знайдіть у градусах найменший кут цього чотирикутника.

Відповідь: 45.

Розв'язання. Позначимо вершини чотирикутника $ABCD$ як то показане на рис. 1. Побудуємо квадрат $ABCX$. Тоді у ΔCDX між двома рівними сторонами кут 60°, тому він є рівностороннім. Тоді у рівнобедреного ΔAXD є кут 150°, тому $\angle XAD=\angle XDA=15^\circ\ \Rightarrow\ \angle ADC=60^\circ-15^\circ=45^\circ$ і $\angle BAD=90^\circ-15^\circ=75^\circ$.

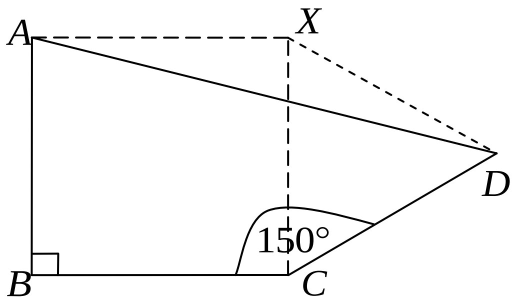

Рис. 11

2. На колі відмітили n точок. Виявилося, що серед трикутників з вершинами в цих точках рівно половина гострокутних. Знайдіть усі значення n, при яких це можливо. У відповіді наведіть суму усіх можливих таких значень.

Відповідь: 9.

Розв'язання. Очевидно, що $n>3$. Розглянемо довільний чотирикутник з вершинами в даних точках. Якщо центр кола лежить всередині чотирикутника та не на його діагоналі (назвемо такий чотирикутник *гарним*), то з чотирьох трикутників, що утворені вершинами чотирикутника, гострокутних рівно два. В усіх інших випадках гострокутних трикутників менше двох. Тоді розглянувши всі можливі чотирикутники з вершинами в даних точках та порахувавши для кожного такого чотирикутника гарні та негарні 4 трикутники, які він утворює, ми кожен трикутник порахуємо однакову кількість разів Таким чином, умова задачі справджується тоді і тільки тоді, коли усі чотирикутники, що утворені даними точками, гарні. Очевидно, що при $n=4$ та $n=5$ – це можливо і приклад легко навести.

Нехай $n>5$. Розглянемо довільну із заданих точок A та проведемо через неї діаметр AA'. Якщо точка A' відмічена, то чотирикутник утворений AA' та довільними двома з інших точок не буде гарним. Якщо точка A' не відмічена, то знайдуться три відмічені точки, розташовані по один бік від AA'. Чотирикутник, що утворений цими точками та точкою A, не є гарним.

Таким чином відповідь в задачі $4+5=9$.

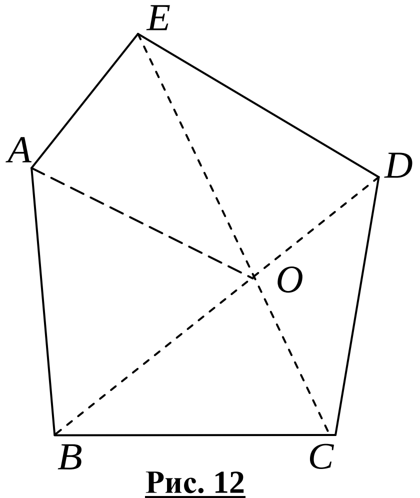

Рис. 12

3. Про п'ятикутник $ABCDE$ відомо, що $AB=BC=CD=DE$, $\angle C=\angle D=108°$, $\angle B=96°$. Знайдіть у градусах величину $\angle E$.

Відповідь: 102.

Розв'язання. Проведемо діагоналі BD та CE (Рис. 12). Нехай $BD\bigcap CE=O$. Побачимо, що трикутники BCD та CDE рівнобедрені з кутом $108°$ при вершині, тому кути при основах в них $36°$. Тоді $\angle BCE=\angle BDE=72° \Rightarrow \angle COD=108° \Rightarrow \angle COB=72° \Rightarrow$ трикутники BCO та ODE рівнобедрені. Звідси $AB=BO=BC=CD=DE=EO=x$. Побачимо, що $\angle OBA=96°-36°=60°$, тому ΔABO – рівнобедрений з кутом $60°$ при вершині, тобто рівносторонній. Тому $AO=x$.

$$\angle AOE=\angle BOE-\angle AOB=108°-60°=48°.$$

ΔAOE рівнобедрений з кутом $48°$ при вершині $\Rightarrow$ $\angle OEA=\frac{1}{2}(180°-48°)=66° \Rightarrow$

$$\angle AED=\angle AEO+\angle OED=66°+36°=102°.$$

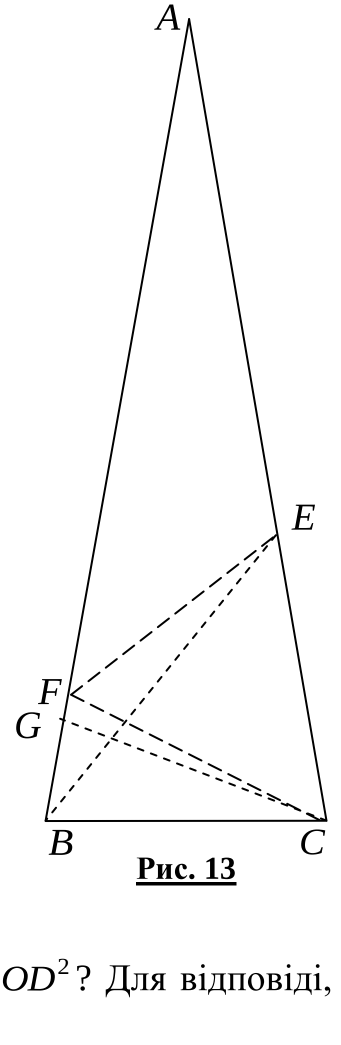

Рис. 13

4. У рівнобедреному трикутнику ABC з кутом $20°$ при вершині A та основою $BC=12$ точка E на стороні AC вибрана так, що $\angle ABE=30°$, а точка F на стороні AB так, що $EF=FC$. Знайдіть довжину FC.

Відповідь: 12.

Розв'язання. З суми кутів трикутника $\angle ABC=\angle ACB=80°$, тому $\angle CBE=50°=\angle BEC$, звідки випливає, що $CB=CE$ (рис. 13). Розглянемо таку точку $G\in AB$, для якої $\angle GCB=20°$, тоді $\angle CBA=\angle CGB=80° \Rightarrow CG=CB=CE$. Звідси ΔCEG – рівнобедрений з $\angle ECG=60°$ $\angle GCE = 60°$, тобто він є рівносторонній. Таким чином точка G, як і точка F, лежить на серединному перпендикулярі до відрізку CE та на стороні AB. Звідси випливає, що $F=G$ та ΔCEG – рівносторонній, тому $CG=CF=CB=12$.

5. Нехай O – центр описаного кола трикутника ABC. Відомо, що $AB=1$ та $AO=AC=2$. Точки D та E обрані на променях AB та AC за точки B та C відповідно таким чином, що $OD=OE$ та $BD=\sqrt{2}EC$. Знайдіть, чому дорівнює OD^2? Для відповіді, подайте значення виразу $100 - OD^2$ у вигляді $a + \sqrt{b}$, а у відповідь запишіть значення $a + b$.

<u>Відповідь:</u> 158.

<u>Розв'язання</u>. Нехай $BD = x$, $EC = \frac{x}{\sqrt{2}}$. Оскільки D та E на рівних відстанях від O, то степені цих точок відносно описаного кола ΔABC рівні. Звідси (рис. 14)

$$DB \cdot DA = EC \cdot EA \Rightarrow x(x+1) = \frac{x}{\sqrt{2}}\left(\frac{x}{\sqrt{2}} + 2\right) \Rightarrow x = 2\sqrt{2} - 2 \Rightarrow$$

$$DB \cdot DA = x(x+1) = 10 - 6\sqrt{2} = OD^2 - OA^2 \Rightarrow OD^2 = 10 - 6\sqrt{2} + OA^2 = 14 - 6\sqrt{2}.$$

Далі запишемо зазначений в умові вираз: $100 - OD^2 = 86 + 6\sqrt{2} = 86 + \sqrt{72} = a + \sqrt{b} \Rightarrow$ $a + b = 86 + 72 = 158$.

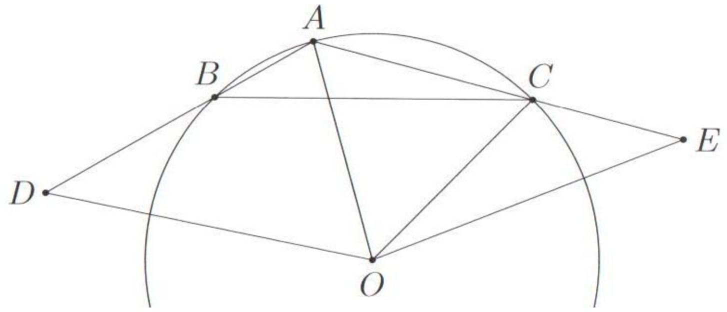

<u>Рис. 14</u>

<u>9 клас</u>

1. Задача № 1 за 8 клас.

2. Про вписаний чотирикутник $ABCD$ відомо, що $AC = 56$, $BD = 65$, $BC > DA$ та $AB : BC = CD : DA$. Знайдіть відношення $S(ABC) : S(ADC)$. Подайте шукане відношення у вигляді нескоротного дробу, а у відповідь запишіть суму отриманих чисельника та знаменника.

<u>Відповідь:</u> 65.

<u>Розв'язання</u>. Позначимо через P точку перетину діагоналей чотирикутника $ABCD$ (рис. 15), тоді

$$\frac{AP}{CP} = \frac{S(ABD)}{S(CBD)} = \frac{\frac{1}{2} AB \cdot AD \sin\angle BAD}{\frac{1}{2} CB \cdot CD \sin\angle BCD} = \frac{\sin\angle BAD}{\sin\angle BCD} = 1.$$

Звідси випливає, що $AP = CP = \frac{56}{2} = 28$. Покладемо $BP = x$ та $DP = 65 - x$. З теореми про хорди: $AP \cdot PC = BP \cdot PD \Rightarrow 28^2 = x(65 - x) \Rightarrow x_1 = 16$ та $x_2 = 49$. З того, що $BC > DA$ та $\Delta APD \sim \Delta BCP$ маємо, що $BP > DP \Rightarrow$

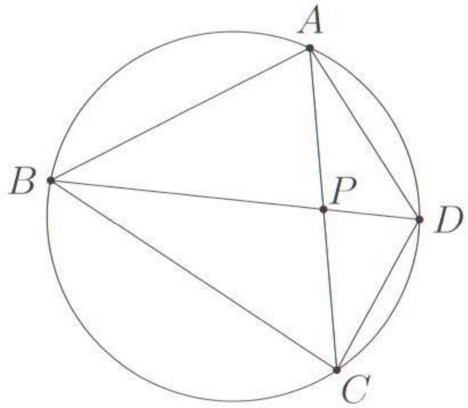

<u>Рис. 15</u>

$$BP = 49 \text{ та } DP = 16 \Rightarrow \frac{S(ABC)}{S(ACD)} = \frac{PB}{PD} = \frac{49}{16} \Rightarrow 49 + 16 = 65.$$

3. Дано опуклий 1000-кутник. Всередині цього многокутника обрали ще 1020 точок таким чином, що жодні 3 з 2020 точок не лежать на одній прямій. Многокутник розрізали на трикутники таким чином, що ці трикутники мають вершинами лише вказані 2020 точок та кожна з цих точок є вершиною принаймні одного з трикутників розрізання. Скільки утворилося таких трикутників?

<u>Відповідь:</u> 3038.

<u>Розв'язання</u>. Сума кутів утворених трикутників дорівнює сумі кутів многокутника та усіх розгорнутих кутів при кожній з 1020 точок. Тобто кількість шуканих трикутників дорівнює:

$$\left(1020 \cdot 360 + (1000-2) \cdot 180\right) : 180 = 3038.$$

4. Задача № 5 за 8 клас.

5. Нехай ABC гострокутний трикутник з $\angle ACB = 45°$, G – точка перетину медіан, та O – центр описаного кола. Якщо $OG = 1$ та $OG \parallel BC$ знайдіть довжину BC.

Відповідь: 12.

***Розв'язання*.** Нагадаємо, що пряма Ейлера проходить через центроїд G, ортоцентр H та центр описаного кола O, при цьому $OG : GH = 1 : 2$. Тому $OH = 3$ (рис. 16) та $OH \parallel BC$. Нехай AA_1 та BB_1 – висоти ΔABC, B_2 – середина сторони BC. Оскільки $\angle ACB = 45°$, то $BB_1 = CB_1$ та $AA_1 = CA_1$. Таким чином точки B_1, B_2 та O розташовані на серединному перпендикулярі до BC, тому $B_2B_1 \parallel HA_1$. Аналогічно $BB_1 \parallel OA_1$. Оскільки $OH \parallel BC$, то сторони ΔHA_1O паралельні сторонам ΔB_2B_1B, тому ΔHA_1O є трикутник з середніх ліній ΔB_2B_1B, звідки випливає, що $BC = 2BB_2 = 4OH = 12$.

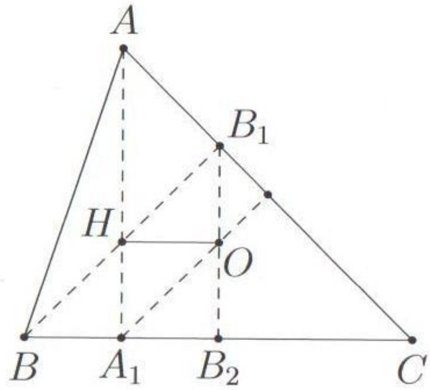

Рис. 16

10 клас

1. Задача № 2 за 9 клас.

2. На прямій відмітили 100 точок і ще одну точку поза прямою. Яка найбільша кількість рівнобедрених трикутників може утворитися при цьому з вершинах в цій 101 точці?

Відповідь: 150.

***Розв'язання*.** Нехай l – пряма, на якій розташовані 100 точок, O – відмічена точка поза цієї прямої, H – основа перпендикуляра, опущеного з O на l (рис. 17).

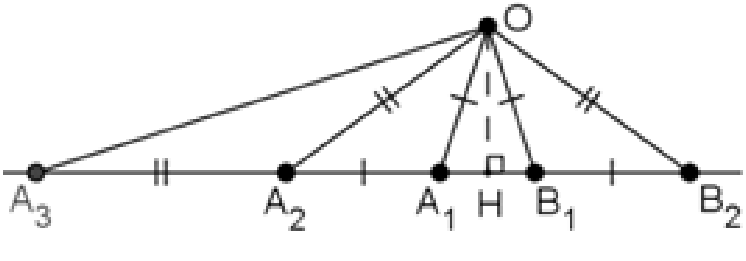

Рис. 17

Основа рівнобедреного трикутника може лежати на l чи не на l. Трикутники першого виду симетричні відносно OH, тому їх не більше 50 – половини відмічених точок на l. Трикутників другого виду з даною основою OA може бути не більше одного, оскільки вершина цього рівнобедреного трикутника визначається перетином l та серединного перпендикуляра до OA. Тому трикутників другого виду не більше 100.

Покажемо, що ця кількість досягається. Відкладемо від променя OH промені під кутом $18°$. Вони перетнуть l у деяких точках A_1 та B_1, відмітимо ці точки. Відкладемо на l по різні сторони від A_1B_1 відрізки $A_1A_2 = B_1B_2 = A_1O = B_1O$ (рис. 1), далі відкладемо аналогічним чином відрізки $A_2A_3 = B_2B_3 = A_2O = B_2O$, ..., відрізки $A_{49}A_{50} = B_{49}B_{50} = A_{49}O = B_{49}O$. Рівнобедреними будуть 50 трикутників OA_iB_i, по 49 трикутників OA_iA_{i+1} та OB_iB_{i+1}, а також OA_1B_2 та OA_2B_1.

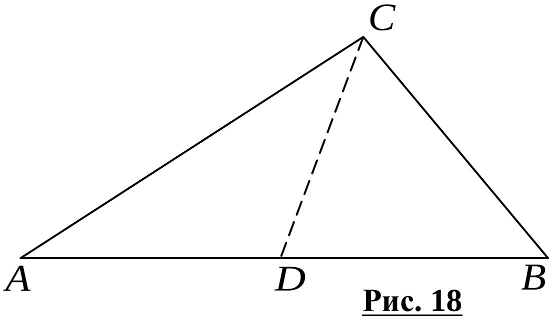

Рис. 18

3. У трикутнику ABC з кутом $\angle CAB = 30°$ проведена медіана CD. При цьому утворився рівнобедрений ΔACD. Треба знайти $tg\,\angle DCB$? Для відповіді треба подати $15 \cdot tg\angle DCB$ у вигляді $a+\sqrt{b}$, та у відповідь записати суму $a+b$. Якщо таких кутів декілька, то у відповідь треба вписати значення для найменшого із можливих кутів.

Відповідь: 27.

Розв'язання. Спочатку припустимо, що $AD = CD$ (рис. 18), тоді оскільки CD – медіана, то $AD = CD = BD$, тому медіана дорівнює половині протилежної сторони, звідки цей трикутник прямокутний і медіана проведена з вершини прямого кута. Тобто $\angle ACB = 90° \Rightarrow \angle DCB = 60°$ та $tg\,\angle DCB = \sqrt{3}$.

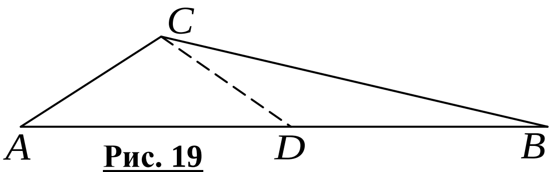

Рис. 19

Нехай тепер $AC = CD$ (рис. 19), тоді $\angle CDA = \angle CAB = 30° \Rightarrow \angle CDB = 150°$ та $\angle DCA = 120°$. Позначимо $\angle DCB = \gamma$, тоді запишемо теорему синусів для ΔABC та ΔBCD:

$$\frac{AC}{\sin\angle B} = \frac{AB}{\sin(120° + \gamma)} \text{ та } \frac{CD}{\sin\angle B} = \frac{DB}{\sin\gamma} \Rightarrow \frac{2\cdot DB}{\sin(120°+\gamma)} = \frac{DB}{\sin\gamma} \Rightarrow \frac{\sin(120°+\gamma)}{\sin\gamma} = 2$$

$$\Rightarrow \frac{\sin 120°\cos\gamma + \cos 120°\sin\gamma}{\sin\gamma} = 2 \Rightarrow \sin 120° \cdot ctg\,\gamma = 2 - \cos 120° \Rightarrow \tfrac{\sqrt{3}}{2} ctg\,\gamma = 2 + \tfrac{1}{2}$$

$$\Rightarrow ctg\,\gamma = \tfrac{5}{\sqrt{3}}. \text{ Тобто } tg\,\gamma = \tfrac{\sqrt{3}}{5}.$$

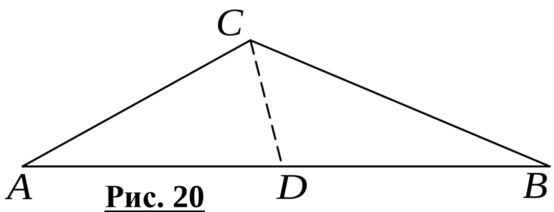

Рис. 20

І тепер повністю аналогічно попередньому випадку розглянемо останній варіант можливого рівнобедреного трикутника: $AC = AD$ (рис. 20). Тепер $\angle CDA = \angle DCA = 75°$. Позначимо $\angle DCB = \gamma$, тоді запишемо теорему синусів для ΔABC:

$$\frac{AC}{\sin(75° - \gamma)} = \frac{2\cdot AC}{\sin(75°+\gamma)} \Rightarrow \frac{\sin(75°+\gamma)}{\sin(75°-\gamma)} = 2 \Rightarrow \frac{\sin 75°\cos\gamma + \cos 75°\sin\gamma}{\sin 75°\cos\gamma - \cos 75°\sin\gamma} = 2 \Rightarrow$$

$$tg\,\gamma = \tfrac{1}{3} tg\,75° = \tfrac{2+\sqrt{3}}{3}.$$

Зрозуміло, що ці кути гострі для кожного можливого випадку, при цьому $\frac{\sqrt{3}}{5} < \frac{2+\sqrt{3}}{3} < \sqrt{3}$. Таким чином для найменшого з кутів $15 \cdot tg\angle DCB = 3\sqrt{3} = \sqrt{27} = a + \sqrt{b} \Rightarrow a + b = 27$.

4. Задача № 5 за 9 клас.

5. Нехай два кола Γ_1, Γ_2 – два кола, де Γ_1 має менший радіус, перетинаються у двох точках A та B. Точки C, D лежать на колах Γ_1, Γ_2 відповідно так, що точка A є серединою відрізку CD. Пряма CB вдруге перетинає коло Γ_2 у

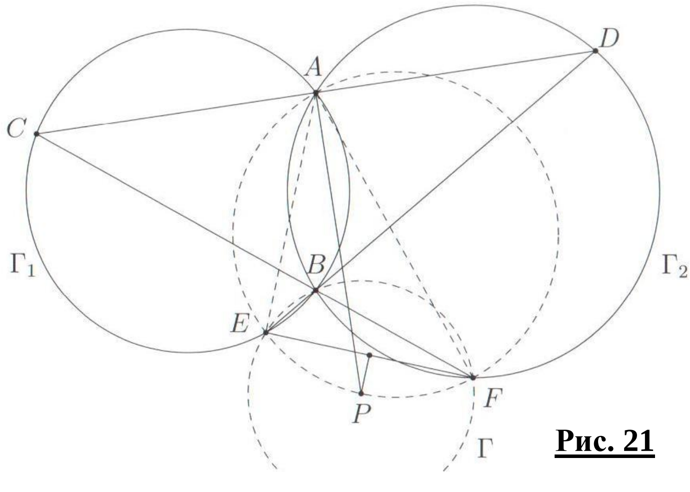

Рис. 21

точці F, пряма DB вдруге перетинає коло Γ_1 у точці E. Серединні перпендикуляри до відрізків CD та EF перетинаються в точці P. Знаючи, що $CA = 12$ та $PE = 5$, знайдіть AP.

Відповідь: 13.

Розв'язання. Спочатку доведемо, що $\angle EPF = 2\angle CAE$. Випишемо рівність вписаних кутів (рис. 21): $\angle CAE = \angle CBE = \angle DBF = \angle DAF$. Оскільки AP – серединний перпендикуляр до CD, то це і бісектриса $\angle EAF$. Точка P також лежить на серединному перпендикулярі до EF. Тому вона лежить на описаному колі ΔEAF. Звідси маємо:

$$\angle EPF = 180° - \angle EAF = \angle CAE + \angle DAF = 2\angle CAE.$$

Оскільки $\angle EPF = 2\angle CAE = 2\angle CBE$, то точка B лежить на колі Γ з центром у точці P та радіусом $R = PE$. Тоді з степені точки відносно кола маємо, що

$$2CA^2 = CA \cdot CD = CB \cdot CF = CP^2 - R^2 \Rightarrow$$

$$AP^2 = CP^2 - CA^2 = (2CA^2 + R^2) - CA^2 = CA^2 + PE^2 = 144 + 25 = 169 \Rightarrow AP = 13.$$

11 клас

1. Задача № 2 за 9 клас.

2. Задача № 2 за 10 клас.

3. На сторонах AB та AC трикутника ABC вибрані точки D та E відповідно, при цьому $AB = 6$, $AC = 9$, $AD = 4$ та $AE = 6$. Відомо, що описане коло ΔADE перетинає сторону BC у точках F, G, де $BF < BG$. Знаючи, що точка перетину прямих DF та EG лежить на описаному колі ΔABC, знайдіть відношення $\frac{FG}{BC}$. Для відповіді запишіть число $6 \cdot \frac{FG}{BC} + 10$ у вигляді $a + \sqrt{b}$ та у відповідь запишіть значення $a + b$.

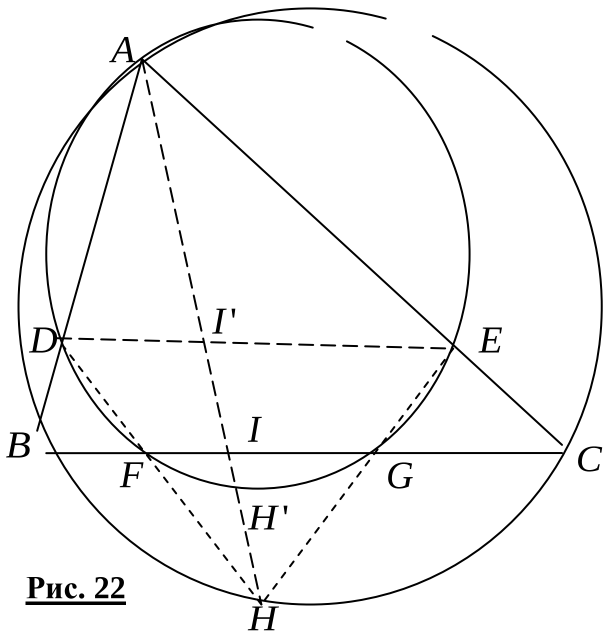

Рис. 22

Відповідь: 40.

Розв'язання. Нехай $H = DF \cap EG$, $I' = AH \cap DE$ та $I = AH \cap BC$. Точка H' – друга точка перетину описаного кола ΔADE з прямою AH (рис. 1). Нехай шукане значення x, тобто $FG = x \cdot BC$. З умов задачі $\frac{AD}{AB} = \frac{AE}{AC} \Rightarrow DE \parallel BC$. Звідси $\frac{IF}{IG} = \frac{I'D}{I'E} = \frac{IB}{IC} \Rightarrow$ $\frac{IF}{IB} = \frac{IG}{IC} = \frac{FG}{BC} = x$ та $\frac{IF}{IB} \cdot \frac{IG}{IC} = x^2$. З степені точки відносно кола маємо, що $IA \cdot IH' = IF \cdot IG$ та $IA \cdot IH = IB \cdot IC$. З усіх цих рівностей отримаємо, що $\frac{IH'}{IH} = x^2$.

Якщо тепер аналогічно відобразити ΔADE у ΔABC з коефіцієнтом $\frac{3}{2}$. Зрозуміло, що $I' \to I$ та

$H'\to H$, тому $\dfrac{AH'}{AH}=\dfrac{AI'}{AI}=\dfrac{2}{3}$. З останніх трьох рівностей:

$$AI':I'I:IH':H'H=4-6x^2:2-3x^2:3x^2:3-3x^2.$$

Звідси отримуємо, що $\dfrac{FG}{DE}=\dfrac{HG}{HE}=\dfrac{IH}{I'H}=\dfrac{3}{5-3x^2}$, а разом з $\dfrac{DE}{BC}=\dfrac{2}{3}$ матимемо, що $\dfrac{FG}{BC}=\dfrac{2}{5-3x^2}=x \Rightarrow 3x^3-5x+2=0$. Оскільки $x\neq 1$, з останнього рівняння отримуємо, що

$2x^3-5x+2=(x-1)(3x^2+3x-2)=0 \Rightarrow x=\dfrac{\sqrt{33}-3}{6} \Rightarrow 6x+10=7+\sqrt{33}=a+\sqrt{b}$ і шуканою відповіддю стане значення $a+b=40$.

4. Задача № 5 за 10 клас.

5. В гострокутному трикутнику ABC з кутом $\angle ACB=75^\circ$ висоти $AA_3,\ BB_3$ перетинають описане коло в точках $A_1,\ B_1$ відповідно. На прямих BC і CA обрано точки A_2 та B_2 відповідно таким чином, що пряма B_1B_2 паралельна прямій BC і пряма A_1A_2 паралельна прямій AC. Нехай M – середина відрізку A_2B_2. Знайдіть у градусах величину кута $\angle B_3MA_3$.

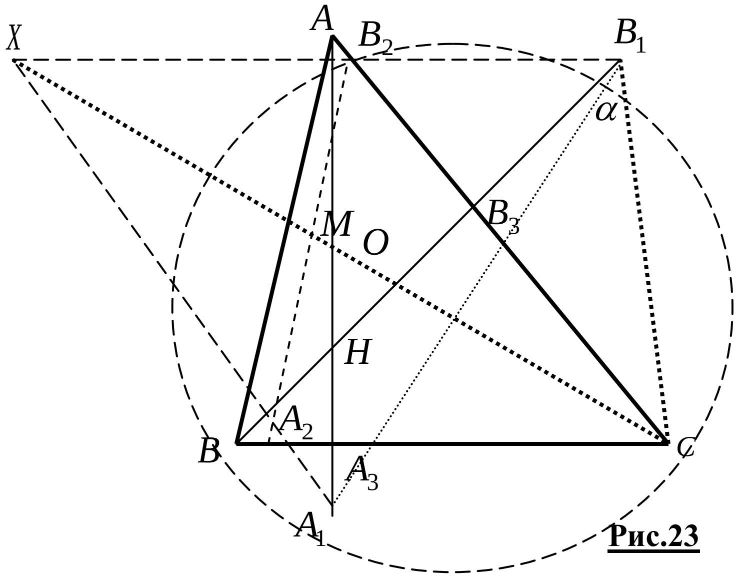

Рис.23

Відповідь: 150.

Нехай прямі A_1A_2 та B_1B_2 перетинаються в точці X (рис. 23). Тоді CB_2XA_2 – паралелограм, звідки M також є серединою CX. З іншого боку, ортоцентр H ΔABC є також ортоцентром ΔXA_1B_1 (з очевидних властивостей проведених ліній), а точка C є центром описаного кола ΔHA_1B_1, що симетричний центру описаного кола ΔXA_1B_1 відносно A_1B_1, звідки, як відомо, оскільки M – середина XC, то M є центром кола 9 точок ΔXA_1B_1. А далі просто розглянувши гомотетію кута $\angle B_3MA_3$ з центром в H та коефіцієнтом 2 одержимо кут $\angle A_1OB_1$, де O – центр описаного кола ΔXA_1B_1, що, як центральний кут, вдвічі більший $\angle A_1XB_1$, який в свою чергу з паралельності дорівнює $\angle ACB$. Звідки $\angle B_3MA_3=\angle ACB=150^\circ$, що і завершує доведення.

Альтернативне розв'язання. Позначимо сторони та кути трикутника ABC через a,b,c і α,β,γ, радіус описаного кола – R. Проведемо відрізки A_1C, CB_1, а також виберемо на стороні AC точку K таким чином, щоб відрізок $A_2K\| A_1C$. Доведемо, що $B_2B_3=KB_3$.

На рисунку зображені кути, які за умовами задачі легко знайти: $\angle CA_2A_1=\angle CB_2B_1=\gamma$, $\angle CB_1B=\alpha$, $\angle AA_1C=\beta$. Обчислимо потрібні нам відрізки: $CB_3=a\cos\gamma=2R\sin\alpha\cos\gamma$, (Рис 24) $B_1B_3=B_3C\cdot ctg\alpha=2R\cos\alpha\cos\gamma$, $B_2B_3=B_1B_3\cdot ctg\gamma=2R\cos\alpha\cos\gamma\cdot ctg\gamma$, тому $CB_2=a\cos\gamma(1+ctg\gamma\cdot ctg\alpha)= \quad =2Rctg\gamma\cos(\gamma-\alpha)$, аналогічно

$CA_2 = 2R \cdot ctg\gamma \cos(\gamma - \beta)$. $\angle CA_2K = \frac{\pi}{2} - \beta$, $\angle CKA_2 = \frac{\pi}{2} - \gamma + \beta$. За теоремою синусів для ΔCKA_2:

$$\frac{A_2C}{\sin\left(\frac{\pi}{2} - \gamma + \beta\right)} = \frac{CK}{\sin\left(\frac{\pi}{2} - \beta\right)} \Rightarrow CK = A_2C \frac{\cos\beta}{\cos(\gamma - \beta)} = 2R\cos\beta \cdot ctg\gamma .$$

$$KB_2 = CB_2 - CK = 2R \cdot ctg\gamma\left(\cos(\gamma - \alpha) - \cos\beta\right),$$

$$KB_3 = CB_3 - CK = 2R\sin\alpha\cos\gamma - 2R\cos\beta \cdot ctg\gamma = 2R \cdot ctg\gamma\left(\sin\alpha\sin\gamma - \cos\beta\right),$$

оскільки

$$\sin\gamma\sin\alpha - \cos\beta = \tfrac{1}{2}\cos(\gamma - \alpha) - \tfrac{1}{2}\cos(\gamma + \alpha) - \cos\beta =$$
$$= \tfrac{1}{2}\cos(\gamma - \alpha) - \tfrac{1}{2}\cos(\pi - \beta) - \cos\beta = = \tfrac{1}{2}(\cos(\gamma - \alpha) - \cos\beta),$$

то $KB_3 = \frac{1}{2} B_2B_3$, то $B_2B_3 = KB_3$. Таким чином, MB_3 – середня лінія ΔB_2A_2K, а тому $MB_3 \parallel A_1C$. Повністю аналогічно доводиться, що $MA_3 \parallel B_1C$, а тому $\angle A_3MB_3 = \angle A_1CB_1 = 2\gamma = 150^\circ$.

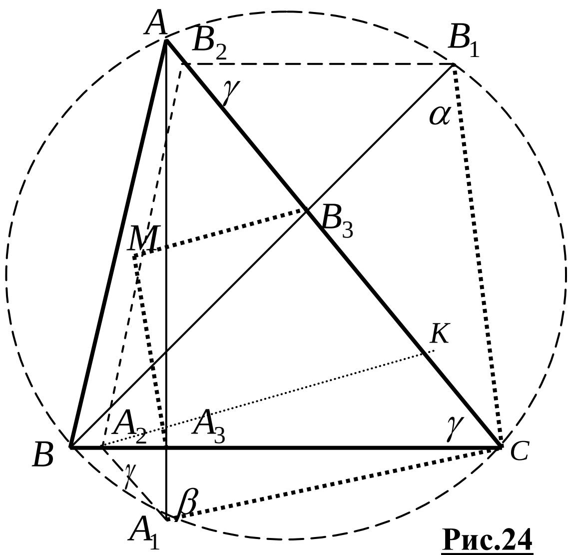

Рис.24